

Bijlage staatsexamen HAVO

2024

tijdvak 1
dinsdag 28 mei
09.00 – 10.00 uur

Maatschappijleer

College-examen schriftelijk

Bronnenboekje

Tekst 1

Kamer wil TikTok verbieden

De sociale media-app heeft een Chinees moederbedrijf. Bij de coalitiepartijen in de Kamer zijn zorgen in hoeverre de gegevensbescherming voldoet. De vrees is dat data van gebruikers kunnen worden ingezien door de Chinese overheid. In december 2022 voerde TikTok een wijziging door van het privacy beleid, waarmee Chinese medewerkers toegang kregen tot data van Europese gebruikers. Het is onduidelijk tot welke data deze medewerkers precies toegang hebben en om welke medewerkers het gaat.

D66-Kamerlid Hind Dekker-Abdulaziz spreekt van "een potentieel hoog veiligheidsrisico". "Laten we het zekere voor het onzekere nemen en TikTok verbieden op de werk-devices van ambtenaren." Het gaat dan om zo'n 140.000 ambtenaren die voor het Rijk werken.

Het CDA stelt dat Nederland een voorbeeld moet nemen aan de VS. "We moeten niet naïef zijn en de weg van de Amerikaanse overheid volgen", zegt Kamerlid Evert Jan Slootweg. In de VS is uit veiligheidsoverwegingen besloten dat TikTok niet meer door ambtenaren mag worden

gebruikt op hun werktelefoon. En er wordt in Washington ook over gesproken om het gebruik van de app helemaal onmogelijk te maken.

Ook de VVD heeft zorgen over de veiligheidsrisico's van TikTok, zegt Kamerlid Hawre Rahimi. Hij wijst erop dat er nog onderzoeken lopen naar de gevaren van de app. "Maar bij twijfel niet oversteken, is het devies." De partij steunt dus het wetsvoorstel voor een verbod voor rijksambtenaren.

Dat geldt ook voor de ChristenUnie, die al heeft opgeroepen om de app helemaal uit Nederland te weren. "Laten we meteen doorpakken", betoogt Kamerlid Nico Drost. "Als het niet goed genoeg is voor rijksambtenaren, waarom dan wel voor onze kinderen?"

Staatssecretaris Alexandra van Huffelen van Digitalisering zegt de zorgen van de Kamer te begrijpen, maar wil niet "zo maar" het Amerikaanse TikTok-verbod voor ambtenaren navolgen. Van Huffelen gaat er nog op studeren en hoopt binnen enkele weken een besluit te nemen.

Tekst 2

Het effect van politieke debatten

- Hoe groot is de invloed van televisiedebatten op de uiteindelijke stem van mensen nu echt?
- 5 In de meeste gevallen verwaarloosbaar, stelt een nieuwe studie van de Harvard Business School. Twee politiek-economen namen 62 Amerikaanse en Europese verkiezingen onder de loep, en vonden gemiddeld genomen 'geen enkel effect' van de tv-debatten op de voorkeur van kiezers. Ook als de NOS ze de Nederlandse voorbeelden voorlegt, houden ze voet bij stuk: "Hoewel het een gemiddeld effect is, droegen de debatten in onze studie voor geen enkele groep kiezers bij aan het bepalen van hun keuze."
- 25 De studie laat zien dat 17 tot 29 procent van de kiezers twee maanden voor de verkiezingen nog geen uiteindelijke voorkeur heeft. Die groep laat zich vooral sturen door hun indruk van de kandidaten en hun mening over specifieke maatschappelijke thema's. Maar vraag het ze vlak voor en vlak na een televisiedebat, en je ziet geen verschillen van betekenis, of je nu in de VS kijkt, in Nederland of Italië.
- 40 Dat is goed te begrijpen, zegt hoogleraar politieke communicatie Claes de Vreese van de Universiteit van
- 45 Amsterdam: "De meeste studies vinden weinig effecten van televisiedebatten. De kijkers van zulke debatten hebben vaak al een idee wat ze willen gaan stemmen."
- 50 Maar dat betekent nog niet dat de debatten geen enkel effect hebben, vindt De Vreese. Veel van dit soort onderzoek wordt in de VS gedaan, waar slechts twee partijen serieus meestrijden. "De gemiddelde kiezer wisselt niet zomaar tussen de Republikeinen en de Democraten", zegt hij. "In Nederland kunnen mensen makkelijker overstappen, maar dan binnen dezelfde vijver. Van GroenLinks naar D66
- 65 bijvoorbeeld."

Tekst 3

Spion in je broekzak

Zonder dat je het doorhebt, kun je een spion in je broekzak hebben. Een geheime dienst kan namelijk
5 spionagesoftware Pegasus op je telefoon installeren. En niet alleen dictatoriale regimes maken gebruik van Pegasus, maar ook de
10 overheden van vrije democratieën. De Pegasus-spyware werd op grote schaal gebruikt door regeringen gericht op
15 mensenrechtenactivisten, oppositieleden en ook in de EU op Europese burgers. Wat moeten we met spyware als deze? Mag de
20 overheid mobiele telefoons hacken?

Het Israëlische cyberveiligheidsbedrijf NSO
25 lanceerde Pegasus in 2011. Twaalf jaar later zijn producten geavanceerder dan ooit. Politici, activisten en journalisten in de
30 Arabische Emiraten, India en Bahrein kregen, zonder dat ze het doorhadden, de spyware op hun telefoon geïnstalleerd. Maar, zo
35 bleek, ook in EU-landen als

Hongarije, Frankrijk, Cyprus en Duitsland werden telefoons ermee gehackt. Het Israëlische
40 cyberveiligheidsbedrijf NSO claimt ondertussen dat het gebruikers die misbruik maken van de software de toegang ontzegt. Critici
45 vertrouwen het bedrijf daarin niet. Het Europees Parlement heeft een speciale commissie ingesteld om de zaak uit te
50 zoeken.

Het Pegasus-schandaal roept fundamentele vragen op over het beschermen
55 van de Europese waarden en grondrechten, met name privacy en gegevensbescherming. Wat mag een geheime dienst
60 doen om de veiligheid van burgers en nationale belangen te beschermen? Moet een overheid wel een achterdeur in ieders
65 mobieltje hebben? En waarom is privacy essentieel voor het functioneren van een democratie?

Tekst 4

Minister Bruins Slot tekent Grondwetswijziging artikel 1

Vandaag, op 17 februari 2023, ondertekende minister Hanke Bruins Slot (Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties) de
5 Grondwetswijziging van artikel 1. Vanaf nu zijn handicap en seksuele gerichtheid toegevoegd aan de discriminatiegronden. De Grondwetswijziging vloeide voort
10 uit een ...Y... van de Tweede Kamer.
Exact 40 jaar geleden vandaag vond de grote Grondwetsherziening van 1983
15 plaats en kreeg het discriminatieverbod een plek in het eerste artikel van onze Grondwet. Vandaag werden handicap en seksuele gerichtheid
20 toegevoegd aan de discriminatiegronden.

Tijdens de bijeenkomst rond de ondertekening vertelden onder
25 andere bestuursleden van de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland, supportersclub Roze Kameraden (Feyenoord) en de

oogvereniging wat de
30 Grondwetswijziging voor hen betekende. Ook drie leden van de Tweede Kamer, Alexander Hammelburg, Habtamu de Hoop en Laura Bromet, schetsten de
35 achtergrond van de totstandkoming. Minister Helder en minister Dijkgraaf, die achtereenvolgens zorg en ondersteuning voor mensen met
40 een beperking en emancipatie in hun portefeuille hebben, lichtten toe wat de Grondwetswijziging voor hen betekent.
Het nieuwe en dus huidige artikel
45 1 van de Grondwet luidt voortaan:
“Allen die zich in Nederland bevinden, worden in gelijke gevallen gelijk behandeld.
50 Discriminatie wegens godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, handicap, seksuele gerichtheid of op welke grond dan ook, is niet
55 toegestaan.”

Tekst 5

De Monitor: Politie online - deel 2

De politie is steeds vaker online: agenten posten foto's en filmpjes van hun werk op sociale media en ook in televisieprogramma's is te zien hoe de politie te werk gaat. Er verschijnen politieberichten op internet en wijkagenten tonen hun werk op sociale media zoals Twitter, Facebook en Instagram. De politie wil transparant zijn en hoopt op meer aansluiting met de samenleving. Tegelijkertijd hebben agenten geheimhoudingsplicht. Mag de politie wel op deze manier

publiceren?

In een tweede aflevering over de politie online onderzoekt De

20 Monitor hoe het ambtsgeheim rijmt met de berichten van de politie op sociale media en op televisie. Zo krijgen we een tip van een moeder van een 15-jarig
25 meisje dat, nadat ze een politiebus had beklad, in haar ogen, door een wijkagent aan de digitale schandpaal is genageld. Er staat een foto van het meisje
30 op Facebook waarop te zien is dat zij een politiebus schoonmaakt.